

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวพรรณทิพย์ ดุทธิยา
รหัสประจำตัวนักศึกษา A4572213

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาว พรรณทิพย์ ฤทธิยา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ บุญเรือง มะรังศรี , 126 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทำการเก็บข้อมูล เดือน ธันวาคม 2544 ถึงเดือน กันยายน 2545 รวมระยะเวลา 10 เดือน ผลการวิจัยกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ผ่านมามีกองทุนหมู่บ้านมีความพร้อม คือ มีประสิทธิภาพและการบริหารควบคุมตนเอง การบริหารกองทุนก่อให้เกิดรายได้ การกระจาย การหมุนเวียนอย่างรวดเร็ว มีราชการเป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้คำแนะนำ การบริหารกองทุนมีความโปร่งใส มีความเข้มแข็งมีศักยภาพที่ดีมีความสามัคคีรักใคร่ป้องกัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาความคิดริเริ่มและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนภายในหมู่บ้านพระผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

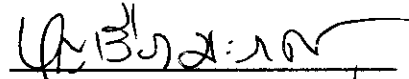
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา.....๒๕๔๔.....

ลายมือชื่อนักศึกษา.....พรรณทิพย์ ฤทธิยา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....บุญเรือง มะรังศรี.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

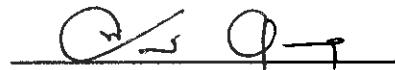
หน้าอนุมัติ

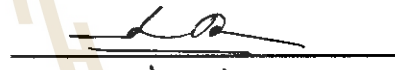
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(คุณปิยะธิดา วัฒนศิริ)

กรรมการสอบ

(นริศพร ฤทธิรงค์)

(นศ ศสส 107/วทศ.ว.๑๕)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(ร.ศ. ทวีศักดิ์ จาตุรงค์ศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ ความเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา แนะนำ จากหลายท่าน โดยเฉพาะ อาจารย์ บุญเรือง มะรังศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจน นายสมิง เต็มพรมราช เป็นอาจารย์นิเทศก์ ที่ได้ร่วมให้คำแนะนำ

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนในการอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ นายสมร กรองมะเรียง ผู้ใหญ่บ้านบ้านพระ หมู่ที่ 4 คณะกรรมการหมู่บ้าน นายอินทร์ ศรีชมภู ประธานกองทุนหมู่บ้านบ้านพระ หมู่ที่ 4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งชาวบ้านบ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเรียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ให้ข้อมูลอย่างเต็มอกเต็มใจ

ขอขอบพระคุณ นางสะอาด สุวรรณเทพ พัฒนาการประจำตำบลมะเรียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์เอกสารในการศึกษาค้นคว้าและเป็นวิทยากรในการจัดเวทีชาวบ้าน

ขอกราบรำลึกถึงพระคุณ บิดา มารดา และครูอาจารย์ ทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้ทำวิจัย ได้มีโอกาสถึงวันนี้

พรรณทิพย์ ฤทธิยา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
หน้าอนุมติ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
 บทที่ 1 บทนำ	 1
1. ภูมิหลัง	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	3
4. วิธีดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	4
 บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	 5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	11
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4	11
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล	14
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	15
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	17
1. วิธีการประเมินโครงการ	17
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	19
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	22
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	22
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	23
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	24
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	24
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	29
3. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	37
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	39
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	43
1. สรุป อภิปรายผล	43
2. ข้อเสนอแนะ	54

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียน

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภาถึงแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม มีสาระสำคัญประการหนึ่งว่า การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจน และรวดเร็วด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีการจัดตั้งกองทุนนี้ก็คือ ประชาชนจะได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพสำหรับก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้อีกด้วย จากนั้นมากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงได้เกิดขึ้นตามนโยบาย โดยรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน (อ้างถึงใน นสพ.มติชนรายวันศุกร์ที่ 4 มกราคม 2545)

เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2545 พบว่ามีหมู่บ้านขอขึ้นทะเบียน 72,626 หมู่บ้านคิดเป็น 96.99 % ของจำนวนเป้าหมาย และชุมชนเมืองขอขึ้นทะเบียน 1,578 ชุมชนคิดเป็น 44.8 % ของจำนวนเป้าหมาย ผ่านการพิจารณาจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(สทบ.) และโอนเงินให้แล้ว 66,097 ล้านบาท แยกเป็น 65,411 หมู่บ้านคิดเป็น 91.70 % จากจำนวนเป้าหมาย 71,364 หมู่บ้าน และ 686 ชุมชนเมืองคิดเป็น 19.50 % จากจำนวนเป้าหมาย 3,517 ชุมชนเมือง

ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เบิกจ่าย เพื่อนำไปปล่อยสินเชื่อให้กับสมาชิกแล้วจำนวน 40,860 ล้านบาท แยกเป็นภาคเกษตร 75.4 % อุตสาหกรรมครัวเรือน 3.7 % ค้าขาย 1 % การบริการ(ช่างซ่อม ช่างเสริมสวย ฯลฯ) 3.7 % บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็น 1 % และกิจกรรมกลุ่ม 1.7 % (อ้างถึงใน นสพ.มติชนรายวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545)

หมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วเสร็จและได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุน รับการจัดสรรเงินโอนเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้วเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 (อ้างถึงในสมุดบัญชีเงินฝากกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4) เป็นเงิน 1 ล้านบาท และเพื่อจะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ข้างต้นมากน้อยเพียงใดจึงสมควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน และผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษบัณฑิตกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรสาขาการจัดการและประเมินโครงการในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านพระหมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มาระยะหนึ่งแล้วจึงรับผิดชอบในการประเมินกองทุนหมู่บ้าน และเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในบ้านพระ หมู่ที่ 4 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 2.1 ว่ามีอะไรบ้าง

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านพระหมู่ที่ 4 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3. กรอบความคิดทฤษฎี

การทำวิจัยเล่มนี้ผู้ทำวิจัย ได้ใช้กรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ ที่เรียกว่า จีพพ์โมเดล (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการประเมินที่เป็นระบบโดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานที่จะทำให้ได้สารสนเทศ เพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสมซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดในรูปแบบนี้ ได้แก่ สตีฟเฟิลบีม อัลคิน เป็นต้น

CIPP Model

- C ย่อมาจาก Context คือ บริบทของหน่วยระบบ
- I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การศึกษาจากเอกสาร เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ นโยบาย เป้าหมายของรัฐเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ศึกษาวิเคราะห์ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ศึกษาการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) การศึกษาภาคสนาม (ปฏิบัติจริง) โดยมีวิธีการดังนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อสังเกตการประชุมเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสังเกตการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านของกรรมการฝ่ายบัญชี การจัดเวทีชาวบ้าน

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์เรื่องต่อไปนี้

2.2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายวัตถุประสงค์ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2.2 กระบวนการช่วยเหลือสนับสนุนการตั้งกองทุนและจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

2.2.3 กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

2.2.4 บุคคลที่ได้รับเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านว่าได้นี้เงินดังกล่าวไปทำอะไรเป็นรายกรณี

2.2.5 ความคิดเห็นความพอใจ ต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.2.6 ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

โดยสัมภาษณ์จากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกผู้กู้ ประชาชนในหมู่บ้าน

3) นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา

4) นำข้อมูลเชิงคุณภาพ มาสังเคราะห์ตามความมุ่งหมายด้วยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลกระทบมีอะไรบ้าง เป็นการประเมินคุณค่าของโครงการโดยรวม

5) เขียนรายงานผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในลักษณะสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ฯ

3) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ฯ และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4

4) ผู้ทำวิจัยได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กรมศึกษาบ้านพระ หมู่ที่ 4 ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสรุปได้เป็น 9 ด้าน ดังนี้

- 1) นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ. 2544

- 3) การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
- 5) ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6) การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7) หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล
- 8) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 9) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 ความเข้มแข็งของชุมชน

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ด้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) การมีความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนของคน ครอบครัว การควบคุมดูแลกันเอง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน และสังคม
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนของหมู่บ้านทั้งที่เป็นเงินอุดหนุนกองทุนหมู่บ้าน ทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้นที่มีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
- 3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้ส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนจัดการกองทุน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีคณะติดตามทุกระดับ และมีเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
  - 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำวิจัย จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คนเป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการวางแผนตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วเมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย

- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และอกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการ บริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน ให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เข้าประชุมคำตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเข้าประชุมและคำตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
- 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- 6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- 7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร และจัดการกองทุน
- 8) ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- 9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

- 10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- 11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

- 1) จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
- 2) การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

ข้อ 17 กรรมการกองทุนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

- 1) เป็นผู้มิใช่อยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- 3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่คิดการพัวพัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
- 7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
- 8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ซึ่งขอรับแบบกทบ. 2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
- 2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน
- 3) เปิดบัญชีกับธนาคาร

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บ้านพระ หมู่ 4

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการหมู่บ้านพระ หมู่ 4 มีดังต่อไปนี้

- 1) ที่ตั้ง เลขที่ 83 หมู่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
- 2) วัตถุประสงค์
  - (1) เป็นแหล่งเงินทุนที่ใช้หมุนเวียนภายในหมู่บ้านพระ หมู่ 4 สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้การบรรเทาเหตุ
  - (2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
  - (3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน
  - (4) กระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
  - (5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน

3) แหล่งที่มาของกองทุน

- (1) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- (2) เงินค่าหุ้น
- (3) เงินที่ได้รับจากการจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- (4) ดอกผลและผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับจากเงินกองทุน

4) คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) จะต้องมิใช่เป็นบ้านและต้องพำนักอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- (2) จะต้องเป็นผู้มีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ของกฎระเบียบข้อบังคับ
- (3) จะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีนิสัยดีงาม เห็นชอบด้วยหลักการ สนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมกองทุน

กรรมการกองทุน

- (4) จะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน
- (5) จะต้องเป็นผู้ที่คณะกรรมการเห็นชอบในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- (6) จะต้องมิถือหุ้นน้อยกว่า 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5) การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- (1) ยื่นคำขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนที่คณะกรรมการกองทุน
- (2) ยื่นสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้ง ในลักษณะปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มหรือองค์กรชุมชน
- (3) การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน จะอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุนที่จะพิจารณาเท่านั้น

พิจารณาเท่านั้น

- (4) ผู้ใดขาดคุณสมบัติคณะกรรมการมีสิทธิ์พิจารณาได้โดยชอบธรรม

6) การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- (1) เสียชีวิตทุกกรณี
- (2) ลาออก แต่จะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนในที่ประชุมพิจารณา
- (3) ไร้ความสามารถในการเป็นสมาชิก คือมีจิตวิกลจริต พ้นสมรรถภาพจนไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการกองทุนได้
- (4) โดยคณะกรรมการประชุมมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงกึ่งหนึ่งของที่ประชุม

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ข้อ 30 สมาชิกตามข้อ 18(3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนจะต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 31 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาทการอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 32 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติอนุมัติเงินกู้ตามคำขอกู้ทั้งหมด หรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็วให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็วการโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสองธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 33 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 34 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และเปิดเผยประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญาการชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลัก

ฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 36 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

ข้อ 37 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันทีให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญาสมาชิก ซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคสอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพพีของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชีพพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ ถ้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป (อ้างถึงในชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา น. 89-91)

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นกำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการเอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้น

เศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 ความเข้มแข็งของชุมชน วีระวิทย์ วิวัฒนาวณิช (2542 : 30-32) กล่าวว่าชุมชนเข้มแข็งจะมีองค์ประกอบที่สำคัญต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

- 1) มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
- 2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
- 3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง และเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่นรักชุมชน
- 4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
- 5) มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- 6) มีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเป็นแนวราบ และติดต่อสื่อสารกันหลากหลายรูปแบบ
- 7) มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 8) มีการจัดการบริหารงานกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
- 9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะบ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำวิจัยได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2544 ถึงเดือน ธันวาคม 2545 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีดำเนินการประเมินโครงการ แบ่งเป็น 6 หัวข้อ ดังนี้

- 1) วิธีการประเมินโครงการ
- 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3) ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการครั้งนี้ เป็นการประเมินโครงการแบบ จิฟฟ์โมเดล ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่าสถานะแวดล้อมที่อยู่รอบๆ โครงการเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของโครงการ การประเมินนี้จะประเมินโดยเก็บบริบทชุมชน และเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชน

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาทรัพยากรที่ได้ไปในการโครงการมีความเพียงพอและมีผลต่อการดำเนินงานอย่างไร การประเมินนี้จะเป็นการประเมินในเชิงวิเคราะห์จากเอกสารของโครงการและจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่ามีการดำเนินงานเป็นไปตามกระบวนการหรือไม่ แต่ละกระบวนการมีจุดเด่น มีปัญหาอุปสรรคข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงอย่างไร เป็นการประเมินที่มุ่งหวังส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียน

ร่วมกันโดยการตั้งวงเสวนาเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคม ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มและ ระหว่างหมู่บ้าน

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นการประเมินคุณค่าของโครงการโดยรวมต้องรวบรวมการศึกษามาทั้งหมด ทั้งการสัมภาษณ์ ศึกษาจากเอกสาร จากการสังเกต จากการจัดเวทีกระบวนการเรียนรู้และนำมาวิเคราะห์โดยรวมว่าโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ สำหรับวัตถุประสงค์ของโครงการจะมี 5 ข้อดังนี้

(1) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน / ชุมชนทั้งในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาโดยประชาชนในหมู่บ้าน / ชุมชนของตนเอง

(2) ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้าน / ชุมชน มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง

(3) เพื่อให้โอกาสหมู่บ้าน / ชุมชน สร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างยั่งยืนในหมู่บ้าน สำหรับการลงทุนเพื่อ ลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้จากการสร้างงานพัฒนาอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน การลงทุนร่วมกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชน และสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

(4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานล่าง เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

(5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้าน / ชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งอาจเป็น บุคคล กลุ่มบุคคล องค์การ หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรืออาจเป็นสิ่งไม่มีชีวิตซึ่งมีลักษณะที่ผู้ศึกษาสามารถมองเห็นและรับรู้ได้

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling Group) คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเริง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยชาวบ้านทั้งหมด 832 คน ชาย 405 คน หญิง 427 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ คณะกรรมการกองทุน จำนวน 15 คน สมาชิกกองทุน 119 คน ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้ 69 คน สมาชิกทั่วไป 50 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ผู้อาวุโส 1 คน ผู้นำกลุ่มอาชีพ 1 คน ชาวบ้าน 113 คน กลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ได้จากการสุ่มซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มดังนี้

นำประชากรทั้งหมด 832 คน มาคิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดได้ 250 คน ดังนี้ 832×30 เท่ากับ 250 คน

100

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร หมายถึง กระบวนการที่นำมาใช้ในการหาคำตอบของปัญหาต้องเป็นกระบวนการที่เป็นเหตุเป็นผลมีความน่าเชื่อถือ อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและโครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพและคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการประเมิน 2 หน่วยระบบ คือ

- 1) หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
- 2) หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ (หน่วยระบบ B)

หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

- 1) ตัวชี้วัดบริบท ได้แก่
  - 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน
  - 1.2 สภาพปัจจุบัน
  - 1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน
  - 1.4 ด้านวัฒนธรรม
- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้
  - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
  - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 ผู้สมัครขอกู้

3) ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยเหลือตลาด

4) ตัวชี้วัดผลผลิต แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้กู้

4.1.2 ยอดเงินให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง

4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ (หน่วยระบบ B) ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1) ตัวชี้วัดบริบท ได้แก่

1.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

1.2 ทรัพย์สินของผู้กู้

1.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

1.4 หนี้สินนอกระบบของผู้กู้

1.5 อาชีพหลักของผู้กู้

1.6 รายได้ของครอบครัว

1.7 ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

2.1 เงินที่กู้มาได้

2.2 เงินอื่น ๆ

2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ

2.4 เทคนิควิธีทำงาน

2.5 กำลังทำงาน

3) ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การทำกิจการถูกวิธี

3.2 การหาตลาดที่ดี

3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี

3.4 การทำบัญชี

3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

4) ตัวชี้วัดผลผลิต แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง ได้แก่

4.1.1 รายได้เป็นเงิน

4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งที่

4.2 ผลกระทบโดยตรง

4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ

4.2.2 ผู้กู้ได้ทำการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วย

ตนเอง

4.3 ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการเป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ มีดังนี้

1) การสังเกต (Observation) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสังเกต บร. 5, 6, 12 บันทึกการสังเกตเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนบันทึกการสังเกตคณะกรรมการ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2) การสัมภาษณ์ (Interview) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ บร.1, 2, 3, 9, 11 การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) เพื่อใช้ในการสังเกตและสัมภาษณ์ มีดังนี้

1) แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่าข้อมูลมือสอง ได้แก่ กชช 2 ค., จปฐ

2) แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) ศึกษาเกณฑ์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (30 % ของครัวเรือนในหมู่บ้าน)

3) แบบรายงานบร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (30 % ของครัวเรือนในหมู่บ้าน)

4) แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนเป็นส่วนใหญ่ และเป็นแบบที่ต้องรายงานส่งทุกเดือน ดังนั้นข้อมูลบางตัวจะคงที่ บางตัวจะมีการเปลี่ยนแปลง

5) แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) เป็นแบบรายงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ สำหรับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

6) แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) จะเป็นการจัดเวทีเสวนาเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ได้รับเงินกู้ ที่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพเดียวกัน ทั้งในระดับหมู่บ้านชุมชนเดียวกัน และระดับเครือข่ายตำบล

7) แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชนในทัศนะของประชาชน) ใช้สนับสนุนการเก็บข้อมูลเพื่อประกอบการสรุปผลของแบบ บร. 2

8) แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์) เป็นการฝึกเขียนโครงการการทำธุรกิจของนักศึกษา ป. บัณฑิต โดยใช้สภาพจริงของชุมชนหมู่บ้าน ตำบล จากบร. เป็นโจทย์ ว่าหมู่บ้าน ตำบลนั้น ๆ มีู่ทางทำธุรกิจอะไรได้บ้าง

9) แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)สำหรับบันทึกการสัมภาษณ์ได้ทั่วไป

10) แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน) เป็นแบบสรุปบทเรียนของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุน เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการแก้ปัญหาสำหรับการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน จะมีทั้งระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลเป็นเครือข่าย

11) แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี) คือ การเจาะลึกชาวบ้านที่กู้เงินจากกองทุนไปทำธุรกิจประกอบอาชีพ

12) แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน) เพื่อค้นหาความภูมิใจในอดีต ภูมิใจในปัจจุบัน ความฝัน และโครงการต่างๆ ในระดับหมู่บ้านและตำบล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่มีการบันทึกไว้

- 1) นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา
- 2) นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมาย ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
- 3) เสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเริง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซัพพโมเดล (CIPP Model) ที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 3 มีรายงานข้อมูล ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทระดับท้องถิ่น

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านพระเดิมชื่อว่า บ้านใหญ่ เป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว โดยมีคุณพ่อจีนโงะ และคุณแม่มี สองสามีภรรยา มาสร้างพระประธานถวายเป็นวัดใหญ่ พระประธานองค์นี้สร้างด้วยทองสัมฤทธิ์มีความศักดิ์สิทธิ์มากชาวบ้านให้ความนับถือเคารพบูชา คอมาชาวบ้านเห็นสมควรให้เปลี่ยนชื่อวัด เป็นวัดบ้านพระ เลยเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านพระ

1.2 สภาพปัจจุบัน

บ้านพระหมู่ที่ 4 ตำบลมะเริง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด ตำบลบ้านเกาะ
ทิศใต้	จด ตำบลหนองระเวียง
ทิศตะวันออก	จด บ้านพระ หมู่ที่ 6
ทิศตะวันตก	จด บ้านสารภี หมู่ที่ 3

มีการกระจายอำนาจการปกครองในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีรายชื่อคณะกรรมการดังนี้

1. นายสมร	กรอมะเริง	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายศรีศักดิ์เพชร	กุ่มมะเริง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายพรหมินทร์	บรรจงปรี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายพร	จอกโคกสูง	กรรมการหมู่บ้าน

5. นายสวน	ชลรักษ์	กรรมการหมู่บ้าน
6. นายพิชัย	กรอมะเร็ง	กรรมการหมู่บ้าน
7. นายประจวบ	ชิดมะเร็ง	กรรมการหมู่บ้าน
8. นายเบน	เก็ดมะเร็ง	กรรมการหมู่บ้าน
9. นายวีรพล	กิมะโยชิน	กรรมการหมู่บ้าน
10. นายเลื่อน	แก้วมะเร็ง	กรรมการหมู่บ้าน
11. นายบุญส่ง	เอกสาครา	กรรมการหมู่บ้าน

การคมนาคมและการสื่อสาร บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีถนนไปยังอำเภอที่เป็นเส้นทางสะดวกที่สุดจากหมู่บ้าน 1 สาย ห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 30 นาที มีรถรับจ้างบริการสม่ำเสมอ ส่วนการติดต่อภายในหมู่บ้านมีทั้งถนนคอนกรีต 3 กิโลเมตร ถนนลูกรังลงหिनคดก 1 กิโลเมตร ที่สามารถทะลุหากันได้ และการสื่อสาร ในหมู่บ้านมีการสื่อสาร คือ โทรศัพท์ประจำบ้าน (ใช้ขององค์การ โทรศัพท์) โทรศัพท์เคลื่อนที่ (โทรศัพท์มือถือ)

ลักษณะภูมิอากาศ บ้านพระ หมู่ที่ 4 มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ซึ่งลักษณะอากาศจะคล้ายคลึงกับหมู่บ้านทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ฤดูร้อนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - เดือนมิถุนายน สภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง

ฤดูฝนจะเริ่มจากปลายเดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน แต่บางครั้งฝนทิ้งช่วงทำให้มีปริมาณน้ำฝนไม่มากนัก

ฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์ อากาศจะเย็นในช่วงค่ำๆ ส่วนตอนกลางวันอากาศจะร้อนจัดเหมือนฤดูร้อน

ลักษณะภูมิประเทศ บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีพื้นที่ทั้งหมด 760 ไร่ แบ่งออกเป็น

ประเภทโฉนด 410 ไร่

ประเภท สทก. 1ก ส.ป.ก. 4-01 350 ไร่

มีพื้นที่ทางการเกษตร 392 ไร่

สภาพและคุณภาพของดิน มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเมื่อเทียบกับพื้นที่การเกษตรทั้งหมดของหมู่บ้าน ใช้ตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74 ของพื้นที่การเกษตร สาเหตุที่ไม่สามารถใช้

ประโยชน์ที่ดินได้เต็มพื้นที่เพราะปลูกพืชไม่คุ้มทุน ปัญหาเรื่องคุณภาพดินที่พบ คือ หน้าดินถูกชะล้าง

น้ำใช้ ในหมู่บ้านมีระบบน้ำประปาหมู่บ้าน มีครัวเรือนที่ใช้น้ำจากระบบประปານี้ตลอดปี จำนวน 173 ครัวเรือน

น้ำเพื่อการเกษตร บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีแหล่งน้ำผิวดิน 3 แห่ง คือ

1. สระวัด (สระน้ำ)
2. หนองน้ำกิน (สระน้ำ)
3. ตะคลองใหญ่ (ลำห้วย)

(น้ำจากสระและลำห้วยมีคุณภาพเหมาะสมพอใช้)

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบค.) เป็นชุมชนแบบกระจุก ประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่สองฝากถนน โดยมีถนนรพ.ไฟวิ่งตัดผ่าน ไม่ค่อยมีรั้วรอบขอบชิดสามารถเดินทะลุไปยังบ้านหลังอื่นได้ มีบ้านจัดสรรรวมอยู่ด้วย การสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านจะมีทั้งเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูง เป็นบ้านสองชั้นชั้นบนเป็นไม้ชั้นล่างเป็นปูนและเป็นบ้านปูนชั้นเดียว

จำนวนครัวเรือนและประชากร ปัจจุบันบ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเริง มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 173 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 832 คน ชาย 405 คน หญิง 427 คน จำนวนประชากรแยกตามอายุ ดังนี้

ประชากรวัย 1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน 44 คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน 59 คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน 81 คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน 52 คน
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน 40 คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน 431 คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน 66 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน 59 คน

สาธารณูปโภคในหมู่บ้าน ปัจจุบันบ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง มีบริการสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน ดังนี้

- มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน
- มีน้ำประปาหมู่บ้านใช้ครบทุกครัวเรือน
- มีศูนย์สาธารณะสุขมูลฐานชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขให้บริการ
- มีโรงเรียนระดับประถมอยู่ในรัศมีไม่เกิน 3 กิโลเมตร
- มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- มีหอกระจายข่าว

1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน ดังนี้

การประกอบอาชีพ ชาวบ้านพระ ประกอบอาชีพหลักคือ การปลูกข้าว โดยปลูกข้าวปีละครั้ง ครัวเรือนส่วนมากได้ผลผลิตข้าวเปลือกไร่ละ 380 กิโลกรัม ขายได้เฉลี่ยราคา กิโลกรัมละ 5 บาท 50 สตางค์ โดยนำไปขายเองที่อื่น เนื่องจากชาวบ้านสามารถปลูกข้าวได้เพียงปีละครั้งทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การใช้จ่ายดำรงชีวิต ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเลือกประกอบอาชีพเสริมควบคู่ไปด้วย เพื่อนำรายได้มาเป็นเงินหมุนเวียนและใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อาชีพที่เพิ่มขึ้น คือ การปลูกผัก ค้าขาย เลี้ยงปลาตก ทำให้มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 50,000 บาท / ปี

ร้านค้า ในหมู่บ้านมีร้านค้าทั้งหมด 10 ร้าน สำหรับสินค้าภายในร้านได้แก่ ผงซักฟอก ยา สีฟัน สบู่ อาหารแห้ง อาหารสด และของชำต่างๆ จะเปิดขายเวลาประมาณ 06.00 น. – 20.00 น. ทุกวัน

สิทธิในที่ดินทำกิน ชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 มีบางส่วนที่ยังต้องเช่าที่ดินทำกินเพิ่ม โดยสามารถจำแนกสิทธิในที่ดินทำกินได้ดังนี้

สิทธิในที่ดินทำกิน	จำนวนครัวเรือน
- ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเองไม่ต้องเช่า	158
- ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเองแต่ต้องเช่าเพิ่มบางส่วน	12
- ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด	3

(ที่มา กชช. 2ค ปี 2544)

1.4 ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเรง นับถือศาสนาพุทธการนับถือศาสนาของชาวบ้านจะมีลักษณะเป็นแบบศาสนาสืบทอด คือ นับถือกันตามบรรพบุรุษวัดจะมากี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในเรื่องพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อว่านรกสวรรค์มีจริง วัดและศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้าน วัดบ้านพระตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นวัดที่ใช้ร่วมกับหมู่บ้านใกล้เคียง

ประเพณีที่ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญต่อคุณค่าของงานบุญประเพณี ไม่เปลี่ยนแปลงมีประเพณีที่สำคัญ ดังนี้

เดือนมกราคม มีประเพณีทำบุญกลางบ้านหรือทำบุญต้อนรับปีใหม่ โดยชาวบ้านร่วมกันตักบาตรอาหารคาวหวานแด่พระสงฆ์เพื่อเป็นสิริมงคลในวันปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ มีงานประจำปีของวัดบ้านพระเพื่อหารายได้ช่วยเหลือวัด สร้างปรับปรุงวัดทุกปี

เดือนเมษายน มีงานประเพณีสงกรานต์ปีใหม่ของไทยเรา คนหนุ่มสาวที่ทำงานอยู่ต่างถิ่นและกลับมาบ้านเกิดของตนเพื่อมาทำบุญและถือโอกาสพบปะกันของญาติพี่น้อง มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ เป็นการขอพรปีใหม่เพื่อเป็นสิริมงคลกับตนเอง

เดือนกรกฎาคม มีการทำบุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะทำบุญโดยการถวายเทียนเข้าพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝนและเครื่องอัฐบริวารที่จำเป็นเพื่อให้พระใช้ปฏิบัติธรรมระหว่างจำพรรษา 3 เดือน และชาวบ้านยังนิยมให้ลูกหลานที่อยู่ในช่วงหนุ่มบวชในช่วงนี้ด้วย

เดือนตุลาคม มีการทำบุญออกพรรษา (กวนข้าวทิพย์) ขึ้นเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานไปทำบุญที่วัด จากนั้นทางวัดก็จะให้ข้าวทิพย์แก่ชาวบ้านที่มาทำบุญ ข้าวทิพย์นี้ชาวบ้านจะนำไปเรียกขวัญข้าวสำหรับคนที่ทำนา เพื่อเป็นการสักการะเจ้าแม่โพสพเพื่อให้ได้ข้าวมาก ๆ

2. ผลการประเมินโครงการโดยรวม

ผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ชีพชีพโมเดล (CIPP Model) ที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 3 มีรายงานข้อมูลดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจในนโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติทั้งของรัฐ และของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เป็นอย่างดี เพราะในช่วงระยะแรกที่มีโครงการได้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านโดยการให้หอกระจายข่าวในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยการประชาสัมพันธ์บอกรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายในการจัดตั้ง การสมัครเป็นสมาชิก และการเขียนโครงการที่สมาชิกมีความประสงค์จะขอกู้เงิน โดยทำการประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและหลังจากการจัดตั้งแล้ว โดยการประชาสัมพันธ์นั้นชาวบ้านได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึง โดยได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านให้แก่ชาวบ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยดำเนินการประชุมชี้แจง 1 ครั้งต่อเดือน โดยมีพัฒนาการประจำตำบลมะเร็งเป็นผู้ให้คำอธิบายและเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน พัฒนาการอำเภอ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ และปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนา ปลัดเทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ (องค์กรประชาชน/อื่นๆ 7-9 คน) เป็นคณะอนุกรรมการ มีหน้าที่ดังนี้

- (1) ประเมินความพร้อม
- (2) สนับสนุนการเตรียมความพร้อม
- (3) สร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (4) สนับสนุนและติดตามการดำเนินกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน
- (5) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุน

หมู่บ้านระดับจังหวัดมอบหมาย

วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับกำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันกำหนดขึ้น อีกทั้งคณะกรรมการกองทุนยังจัดทำเอกสารในการขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 โดยได้รับคำปรึกษาจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองในการจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีข้อกำหนดในเรื่องต่อไปนี้แล้ว

- (1) มีข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- (2) มีข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และชำระคืนเงินกู้
- (3) มีข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน
- (4) มีข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินกองทุนมีระยะเวลาการชำระเงินปีละ 2 ครั้ง
- (5) มีข้อบังคับเกี่ยวกับการชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ส่วนที่เหลือชำระอีก 6 เดือน
- (6) มีข้อบังคับเกี่ยวกับสัญญาสิ้นสุดเมื่อครบระยะเวลา 1 ปี

กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้ขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2544 เลขทะเบียนที่ 30010504

2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และที่ปรึกษา 1 คน ดังนี้

1. นายอินทร์	ศรีชมภู	ประธานกองทุน
2. นายพร	จอกโคกสูง	รองประธาน
3. นายชุม	ถิ่นสูงเนิน	เลขานุการ
4. นายวิชัย	จิมจะ โป๊ะ	กรรมการติดตามหนี้สิน
5. นายวิเชียร	ป่ากระโทก	กรรมการพิจารณาเงินกู้
6. นางสม	จารุบุรณ์	กรรมการติดตามหนี้สิน
7. นางประเสริฐ	นามหมื่นไวย	กรรมการติดตามหนี้สิน
8. นางรัตนา	ลีเสน	กรรมการตรวจสอบภายใน
9. นางสุนิสา	ศรีชมภู	เหรัญญิก
10. นายมิตร	กรอมะเริง	กรรมการพิจารณาเงินกู้
11. นายศรีศักดิ์เพชร	กุ่มมะเริง	กรรมการพิจารณาเงินกู้
12. นางลำยวน	เขียนมะเริง	กรรมการพิจารณาเงินกู้
13. นางเคลือบ	ทวนมะเริง	กรรมการพิจารณาเงินกู้
14. นายเรไร	สุขทะเล	กรรมการพิจารณาเงินกู้

15. นายถอย	ศรีชมภู	ผู้ทรงคุณวุฒิ
16. นายพรมมิน	บรรจงปรุ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
17. นายสมศักดิ์	ชอบสระน้อย	ผู้ทรงคุณวุฒิ
18. นายสมร	กรอมะเริง	ที่ปรึกษา

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีหัวหน้าครัวเรือนเข้าร่วมประชุม 143 ครัวเรือน เป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการ วันที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน วันที่ 30 มิถุนายน 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคน มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านรับตำแหน่ง ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจับฉลากออกส่วนหนึ่ง ของจำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพ้นจากตำแหน่งตามวาระ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วยกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ภายในระยะเวลา 30 วัน กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้

หน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน คือ การดำเนินการรับสมัครสมาชิก คณะกรรมการจะพิจารณาให้บุคคลใดเข้าเป็นสมาชิคนั้นบุคคลนั้นต้องยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พระ หมู่ที่ 4 โดยพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 กำหนดไว้ในระเบียบของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 หรือไม่ เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิกจะแจ้งให้บุคคลนั้นชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 10 บาท ค่าหุ้นภายใน 30 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้จัดทำทะเบียนสมาชิกเป็นรายบุคคลโดยยึดหลักความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ สำหรับขั้นตอนในการขอกู้เงินจากกองทุนนั้นสมาชิกที่มีความประสงค์จะกู้เงินจากกองทุนต้องเขียนโครงการที่ขอกู้เสนอต่อคณะกรรมการกองทุน โดยต้องทำสัญญาการขอกู้เงินโดยสมาชิกกองทุนเป็นผู้ค้ำประกัน 2 คน โดยต้องลงลายมือชื่อที่จะยินยอมรับผิดชอบเงินที่ผู้กูยรายนั้นกู้ยืมไป เมื่อคณะกรรมการอนุมัติผู้กูยรายใด คณะกรรมการจะทำหนังสือถึงธนาคารออมสิน สาขาถนนจอมพล เพื่อทำการโอนเงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 เข้าบัญชีของสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินให้กู้ เมื่อครบกำหนดชำระสมาชิกผู้กู้เงินต้องนำเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยไป

ชำระที่ธนาคารออมสินแล้วนำไปเสร็จรับเงินจากธนาคาร ไปแสดงต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานการชำระเงินคืน

3) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับโอนเมื่อ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 จากธนาคารออมสิน สาขา ถนนจอมพล เลขที่บัญชี 06-4317-20-053864-5

แนวคิดในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านเมื่อได้รับเงินสนับสนุนมาแล้วมีดังนี้

(1) ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง คือ

- 1.1 ให้ทุกครัวเรือนกู้เพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ สำหรับผู้ด้อยโอกาส
- 1.2 พิจารณาเป็นกลุ่มอาชีพ หรือรายบุคคล
- 1.3 เมื่อมีผลประโยชน์หรือกำไรจากกองทุนจะนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้าน

(2) ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง คือ

- 2.1 พิจารณาจากโครงการที่สมาชิกขอกู้
- 2.2 พิจารณาเป็นรายครัวเรือนก่อน โดยให้ยืมครัวเรือนละหนึ่งคน
- 2.3 กำหนดอัตราดอกเบี้ยและระยะเวลาชำระเงิน

(3) จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 3.1 กลุ่มเกษตรกร วงเงินกู้ยืม 300,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี
- 3.2 กลุ่มเลี้ยงสัตว์ วงเงินกู้ยืม 300,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี
- 3.3 กลุ่มค้าขาย วงเงินกู้ยืม 200,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี
- 3.4 กลุ่มอุตสาหกรรมหัตถกรรม วงเงินกู้ยืม 100,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี
- 3.5 กู้ฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน วงเงินกู้ยืม 100,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี

(ระยะเวลาชำระคืนปีละ 2 ครั้ง ชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย)

(4) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้

- 4.1 พิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการที่ขอกู้ตามความเหมาะสม
- 4.2 พิจารณาจากคุณสมบัติของสมาชิก คือ ความขยัน ซื่อสัตย์
- 4.3 การค้ำประกัน 2 คน

(5) วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ คือ สมาชิกรับเงินกู้ไปแล้ว ภายใน 45 วัน สมาชิกต้องดำเนินการตามโครงการที่เสนอมาหากไม่ปฏิบัติตามคณะกรรมการจะเรียกมาสอบ

ถามและให้ไปดำเนินการ หากไม่ไปดำเนินการ คณะกรรมการจะเรียกเก็บเงินที่สมาชิกกู้คืนทั้งต้น และดอกเบี้ยที่กองทุนกำหนด

(6) วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ ประกอบด้วย

- 6.1 มีการทำสัญญา
- 6.2 มีผู้ค้ำประกัน 2 คน
- 6.3 มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
- 6.4 จัดสรรกำไรสุทธิให้เป็นทุนสำรองประกันความเสี่ยง

(7) วิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ส่งคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ตามสัญญา คือ

- 7.1 จะต้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบทั้ง 2 คน
- 7.2 ยึดหลักทรัพย์
- 7.3 ดำเนินการตามกฎหมาย

(8) การจัดสรรสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน คือ

- 8.1 จัดสรรกองทุนการศึกษา การพัฒนาอาชีพ
- 8.2 ทุนสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส
- 8.3 ทุนสำหรับด้านกีฬาของประชาชนในหมู่บ้าน

ข้อคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการบริหารเงินกองทุน 1 ล้านบาท เป็นการดี ในหมู่บ้านทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีทุนที่จะดำเนินต่อไป

4) ผู้สมัครขอู้ มีจำนวน 69 ราย ยอดเงินให้กู้รวมเป็นเงิน 864,000 บาท คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านอนุมัติให้กู้งวดที่ 1 วันที่ 12 ธันวาคม 2544 จำนวน 39 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 493,000 บาท อนุมัติให้กู้งวดที่ 2 วันที่ 26 ธันวาคม 2544 จำนวน 30 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 371,000 บาท ยังมีเงินคงเหลือในบัญชีกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 จำนวนทั้งสิ้น 138,376.77 จำนวนผู้กู้ทั้งหมดได้นำเงินไปดำเนินการพัฒนาอาชีพ ดังนี้

การผลิตทางการเกษตร

ปลูกพืช คือ ทำนา ปลูกผัก จำนวน 7 ราย รวมเงินกู้ 73,000 บาท

เลี้ยงสัตว์ คือ หมู เป็ด ไก่ จำนวน 10 ราย รวมเงินกู้ 133,000 บาท

เลี้ยงปลาควก จำนวน 15 ราย รวมเงินกู้ 242,000 บาท

ค้าขาย

ขายของชำ เสื้อผ้าสำเร็จรูป จำนวน 32 ราย รวมเงินกู้ 356,000 บาท

การบริการ

คัศผม เสริมสวย	จำนวน 2 ราย รวมเงินกู้ 20,000 บาท
ตัดเย็บเสื้อผ้าในหมู่บ้าน	จำนวน 1 ราย รวมเงินกู้ 10,000 บาท
ช่างก่อสร้าง ช่างเหล็กคัต	จำนวน 2 ราย รวมเงินกู้ 30,000 บาท

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จุดเด่น การคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านคณะกรรมการกองทุนจะคัดเลือกผู้ที่กู้เงินไปพัฒนาอาชีพ คือ การผลิตทางการเกษตร การค้าขาย การบริการ โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ของโครงการตามความเหมาะสม พิจารณาจากความประพฤติดของสมาชิก คือ ความขยัน ความซื่อสัตย์ พิจารณาผู้ค้ำประกัน เหตุผลเพื่อลดอัตราการเสี่ยงการชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยของผู้สมัครขอู้ จุดด้อย ของคณะกรรมการในการพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ คือคณะกรรมการจะดูศักยภาพผู้กู้คนใดมีฐานะก็จะอนุมัติให้กู้เต็มจำนวนเงินที่ขอู้ เพราะฐานะของผู้กู้เป็นหลักประกันการชำระเงิน ถ้าเป็นคณะกรรมการด้วยกันเองขอู้ก็จะอนุมัติให้ตามจะจำนวนเงินที่ขอู้ ทำให้สมาชิกผู้รายอื่นที่ได้จำนวนเงินน้อยกว่าที่ขอู้ คิดว่าคณะกรรมการทำงานไม่โปร่งใส ไม่ยุติธรรม

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จุดเด่น การจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านมีพัฒนาการประจำตำบลและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 เป็นผู้แนะนำในการจัดทำบัญชี จัดอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีหมู่บ้านให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบเรื่องการทำบัญชี และออกมาตรวจสอบการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านเป็นระยะทำให้การจัดทำบัญชีของหมู่บ้านเป็นระบบ และมีความถูกต้องมากขึ้น ปัจจุบันคณะกรรมการผู้รับผิดชอบด้านการทำบัญชีมีความรู้ สามารถทำบัญชีให้กับกองทุนหมู่บ้านได้ จุดด้อย คือ คณะกรรมการที่รับผิดชอบด้านการทำบัญชี มีความรู้ด้านบัญชีน้อย ไม่เข้าใจระบบบัญชีที่ทางรัฐบาลจัดให้เพราะจำนวนสมุดบัญชีมีจำนวนหลายเล่ม คือ บัญชีลูกหนี้รายตัว บัญชีเงินสัจจะ บัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (1 ล้านบาท) บัญชีรายรับกองทุน (1 ล้านบาท) บัญชีรายรับเงินกองทุน (เงินออม) บัญชีรายจ่าย (เงินออม) อาจสับสนเนื่องจากแต่ละครั้งที่มีการอบรมการทำบัญชีให้กับคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน โดยแต่ละหน่วยงานที่มาอบรมการทำบัญชีสอนวิธีการจัดทำบัญชีที่ไม่เหมือนกันทำให้เกิดความสับสนในการจัดทำ โดยไม่รู้ว่าจะยึดหลักของหน่วยงานใดในการจัดทำบัญชี อีกทั้งเวลาในการอบรมน้อยมากทั้งที่เป็นเรื่องสำคัญจึงทำให้ได้รับความรู้ไม่มากเท่าที่ควร

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

1) ผลโดยตรง พบว่า เงิน 1 ล้านบาท ได้รับโอนเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 119 คน เสนอโครงการขอกู้ทั้งสิ้น 69 ราย โดยคณะกรรมการกองทุนอนุมัติให้กู้ทั้ง 69 ราย เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2544 และวันที่ 26 ธันวาคม 2544 การกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทั้งหมดนำไปพัฒนาอาชีพ ประกอบอาชีพปลูกพืช 7 ราย รวมเงินกู้ 73,000 บาท เลี้ยงสัตว์ 10 ราย รวมเงินกู้ 133,000 บาท เลี้ยงปลาดุก 15 ราย รวมเงินกู้ 242,000 บาท ค้าขาย (ของชำ เสื้อผ้าสำเร็จรูป) 32 ราย รวมเงินกู้ 356,000 บาท ตัดผมเสริมสวย 2 ราย รวมเงินกู้ 20,000 บาท ตัดเย็บเสื้อผ้า 1 ราย รวมเงินกู้ 10,000 บาท ช่างก่อสร้าง 1 ราย รวมเงินกู้ 10,000 บาท ช่างเหล็กตัด 1 ราย รวมเงินกู้ 20,000 บาท ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายในหมู่บ้านเป็นจำนวนเงิน 864,000 บาท ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น เกิดเวทีค้นหาคนดีมาเป็นกรรมการ เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกัน มีการประสานงานของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องรู้จักแก้ปัญหา รู้จักการบริหารจัดการและรู้จักการกระจายผลประโยชน์

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า คณะกรรมการปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกที่มีฐานะดีมากกว่าสมาชิกที่มีฐานะยากจน เงินกู้จำนวนที่ได้มาน้อยไม่สามารถเริ่มอาชีพใหม่ได้ ทำให้สมาชิกรู้สึกได้แย่งนโยบายของรัฐบาลเพราะคนยากจนไม่ได้รับโอกาสเท่าที่ควร

3) ผลกระทบทางอ้อม พบว่า คณะกรรมการในกลุ่มจะเกรงใจคณะกรรมการด้วยกันในการขอกู้เงินโดยไม่มีข้อได้แย้งว่าคณะกรรมการคนนี้มีฐานะเป็นอย่างไร มีความรับผิดชอบหรือเปล่า การพิจารณาเงินให้กู้ไม่ต้องใช้เวลามากเพราะคณะกรรมการเลือกค้าประกันกันเอง

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้ เนื่องจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพเพื่อพัฒนารายได้นั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ดังจะเห็นได้จากสมาชิกที่กู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่นำไปสร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพ ดังนั้นสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะมีประสิทธิภาพจากการทำการเกษตรเนื่องจากสมาชิกประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก

ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของสมาชิกที่สามารถเลี้ยงตนเองได้จากอาชีพเกษตรกรรม เมื่อสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนพบปัญหาในการทำการเกษตรกรรมก็จะปรึกษากับสมาชิกที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกัน โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการเพาะปลูกซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้และคิดริเริ่มแก้ปัญหาของตนเองของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 อันจะเป็นผลทำให้เกิดการสร้างศักยภาพของตนเอง ของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนได้

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกผู้กู้ทุกคนได้นำเงินที่ขอกู้ไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ยื่นโครงการขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โดยเงินที่ขอกู้ไปนั้นไปดำเนินการในการจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปซึ่งถือว่าเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน ส่วนสถานที่ใช้ดำเนินกิจการของผู้กู้มีทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน วัตถุประสงค์ที่ใช้จะใช้วัดอุคิบบในหมู่บ้านและวัดอุคิบบที่ซื้อมาจากที่อื่น

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้ ผู้กู้ดำเนินกิจการอย่างเป็นระบบมีวิธีการจัดการอย่างถูกวิธี มีการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่ การส่งเสริมการใช้จ่ายเงินกู้นั้นได้รับคำแนะนำจากพัฒนาการประจำตำบลมาเร่งรัด ให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของเงินกองทุนที่สมาชิกกู้ยืมไปสามารถทำให้ทราบจำนวนเงินที่สมาชิกลงทุนไปในแต่ละครั้งและจะขายผลผลิตอย่างไรจึงจะสามารถมีกำไร การหาตลาดส่วนใหญ่ผู้กู้ก็มีตลาดของตนเองอยู่ก่อนแล้ว เรื่องการผลิตรายแล้วไม่มีที่จำหน่ายไม่พบในกลุ่มสมาชิกผู้กู้ มีแต่จะหาตลาดเพิ่มมากขึ้น การทำบัญชีของผู้กู้ยังเป็นลักษณะชาวบ้านคือไม่ใส่รายการหรือทำรายการใดลงในเอกสารเหมือนระบบบัญชีทั่วไป ส่วนมากจะคิดจากต้นทุนที่ซื้อวัตถุดิบไป ขายได้เท่าไรก็นำมาหักกับต้นทุน ถือว่าเป็นกำไร โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันรถ

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง พบว่า ชาวบ้านมีความพอใจจากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพ ผู้กู้มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินใช้จ่ายให้เกิดการหมุนเวียนตลอดเวลา

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองและเลี้ยงครอบครัวได้ แนะนำผู้กู้รายใหม่ได้

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้กู้มีรายได้เพิ่ม มีอาชีพเสริมเข้ามา ไม่เป็นหนี้ในระบบ

3. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลจากโครงการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลเกิดขึ้นมากมายในหมู่บ้านทั้งด้านการประกอบอาชีพ ด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ของคณะกรรมการ ดังต่อไปนี้

3.1 ผลที่เกิดจาก การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก พบว่า กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้รับเงินโอนเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 กองทุนหมู่บ้านมีสมาชิกกองทุน จำนวน 119 ราย เสนอโครงการขอกู้ทั้งสิ้น 69 ราย โดยคณะกรรมการกองทุนพิจารณาอนุมัติให้กู้ทั้ง 69 ราย การกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชุมชนและครอบครัว รวมเงินกู้ทั้งสิ้น 864,000 บาท ยังคงเหลือเงินในบัญชีกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 จำนวนทั้งสิ้น 138,376.77 บาท การใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้กู้เงินจากกองทุนไปนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ทำการติดตามสมาชิกที่ขอกู้เงินทุกรายว่าที่กู้เงินกองทุนไปนั้นนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือไม่ และทำตามวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอกู้ไว้หรือไม่อย่างไร

3.2 ผลที่เกิดจาก ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 นั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้จัดทำระเบียบโดยให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีส่วนร่วมในการจัดทำและลงมติเห็นชอบกับระเบียบที่คณะกรรมการกองทุน จัดทำอีกทั้งคณะกรรมการกองทุนยังจัดทำเอกสารในการขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 โดยได้รับคำปรึกษาจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองในการจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน คณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดทำทะเบียนสมาชิกเป็นรายบุคคลโดยยึดหลักความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ

3.3 ผลที่เกิดจาก การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง การสร้างศักยภาพของตนเองและการสร้างเสริมธุรกิจแบบพอเพียง พบว่า

จากการเรียนรู้ในการดำเนินการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทั้งของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ การจัดทำเอกสารของขึ้นทะเบียน การจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและกิจกรรมต่างๆ ในการรับสมัครสมาชิกรวมไปถึงขั้นตอนต่างๆ ในการขอกู้ การคัดเลือกผู้กู้ การโอนเงินกู้ และการรับชำระหนี้ อีกทั้งเกิดกระบวนการตรวจสอบการใช้จ้างเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 นั้นเกิดจากการประชุมของหมู่บ้านของหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ในการที่จะร่วมกันแก้ปัญหาภายในชุมชนของตนเอง อีกทั้งแสดงถึงความพึ่งพาตนเองได้ของสมาชิกในการกู้เงินไปประกอบอาชีพของสมาชิกในกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปดำเนินการด้านเกษตรกรรมการค้าขายโดยการจ้างแรงงานในการดำเนินงาน จ้างบุคคลภายในหมู่บ้านซึ่งสมาชิกที่กู้เงินกองทุนไปนั้นสามารถที่จะเลี้ยงตัวเองได้และมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้นโดยไม่ต้องกู้เงินนอกระบบมาลงทุนเมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคจากการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่ทำก็นำปัญหานั้นมาปรึกษากับผู้ที่มีประสบการณ์ที่มากกว่าหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการดำเนินการทำให้สามารถนำมาปรับใช้ให้กิจการของตนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้สูงสุด จากการแก้ปัญหาของตนเองทำให้การพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สูงขึ้น

3.4 เสริมธุรกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน พบว่า ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนนั้น สำหรับกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ในช่วงระยะเวลาแรกที่มีโครงการได้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน โดยการใช้หอกระจายข่าวในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยการประชาสัมพันธ์บอกรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายในการจัดตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกกองทุนและการเขียนโครงการที่สมาชิกมีความประสงค์จะขอกู้เงิน โดยทำการประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนการจัดตั้งกองทุนและหลังจากการจัดตั้งแล้ว โดยได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านให้แก่ชาวบ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการดำเนินการประชุมชี้แจง 1 ครั้งต่อเดือน โดยมีพัฒนาการประจำตำบลละเรียงเป็นผู้ให้คำอธิบายและเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน

3.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ในกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ในชุมชนมีการสร้างเครือข่ายกันระหว่างชุมชนของตนเองในรูปแบบของการประชาคมหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งทำให้เข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เข้าร่วมมีความสนใจในโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยเล็งเห็นประโยชน์ในการที่มีกองทุนหมู่บ้านนั้นทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และลดปัญหาการกู้เงินนอกระบบซึ่งมีดอกเบี้ยสูง อีกทั้งทำให้ชาวบ้านสามารถทราบลดปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนของตนเอง โดยการดำเนินการดังกล่าวได้รับการแนะนำโดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า

1) การเกิดกองทุน พบว่า มีการรวมกลุ่มอาชีพเพิ่มขึ้น จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ทางด้านการเกษตร กลุ่มผู้รู้ทางการค้าขาย กลุ่มผู้รู้ทางการบริการ ส่วนมากชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับก้นนโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติทั้งของรัฐบาล และของกองทุนหมู่บ้านของตนเอง มีคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ ให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนว่า เมื่อกองทุนได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล คณะกรรมการดำเนินการจัดการตามระเบียบเงินส่วนนี้จะช่วยชาวบ้านได้มาก

2) ระบบการบริหารกองทุน พบว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการมาจากการคัดเลือกของชาวบ้าน คณะกรรมการร่วมกับชาวบ้านกำหนดระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด

3) การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง พบว่า ชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ครอบครัว

4) การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า การกู้เงินกองทุนเพื่อนำมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพ เห็นได้ว่ามีอาชีพหลายอาชีพที่สร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้านให้ชาวบ้านมีรายได้เข้าสู่หมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนไปทั่วหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบ

5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า เมื่อชาวบ้านอยู่คึกคัก รู้จักร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา ก็จะเกิดความสามัคคีภายในหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในหมู่บ้าน มีผู้นำที่ยุติธรรม มีการบริหารจัดการหมู่บ้านที่เป็นระบบ

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

1) ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้ ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 คือ เป็นการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และเพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอได้ให้การสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งการมีผู้นำที่เข้มแข็งและการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน คือ ชาวบ้าน สมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุนในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 และหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกันและต่างตำบล ยังก่อให้เกิดความสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกัน โดยจะเห็นได้จากการนำเงินที่ได้จากการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาด้านสังคม ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 อีกอย่างหนึ่ง คือ สมาชิกกองทุนที่กู้เงินไปประกอบอาชีพ สมาชิกเกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการกับเงินที่กู้ไปให้เกิดประโยชน์ประเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยผู้กู้ไม่ต้องรับภาระอัตราดอกเบี้ยสูงอีกทั้งสมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมโดยได้ดำเนินการในพื้นที่บ้านพระ หมู่ที่ 4 จำนวนแรงงานที่สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านได้จ้างแรงงานภายในหมู่บ้านถือว่าเป็นการสร้างรายได้ และกระจายรายได้ให้บุคคลภายในหมู่บ้านเดียวกันมีงานทำ โดยไม่ต้องอพยพแรงงานเพื่อไปหางานทำภายนอกหมู่บ้าน อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ รัฐบาลได้จัดให้มีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเพื่อดำเนินการจัดการและการประเมินโครงการ โดยเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลตลอดจนวิจัยการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

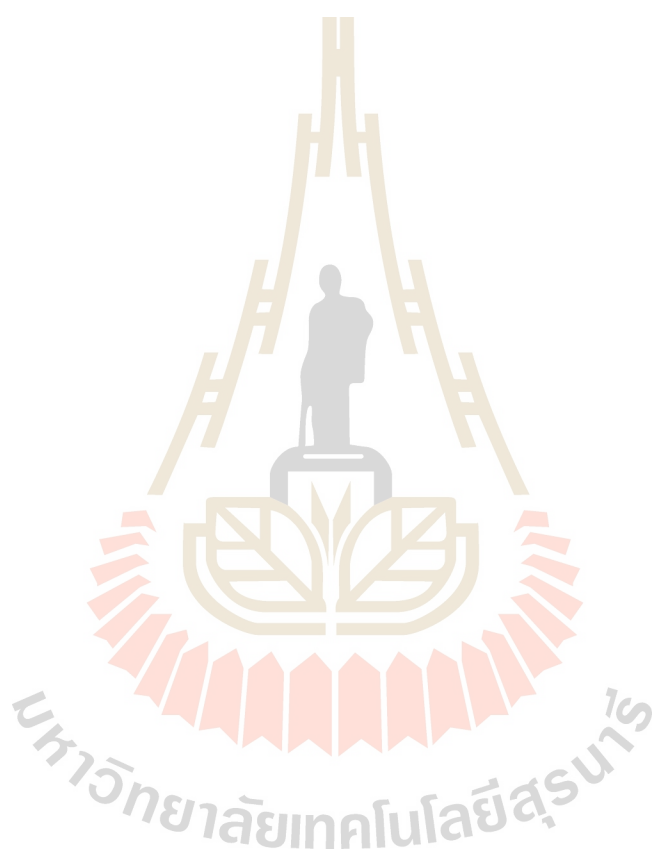
2) ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้ ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน คือ การขาดความร่วมมือของสมาชิกกองทุน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบางส่วน อีกทั้งความไม่เข้าใจในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและความไม่ชัดเจนของระเบียบกองทุนบางข้อ สำหรับการกู้เงินของสมาชิกที่ได้รับอนุมัตินั้นนำไปประกอบอาชีพหลักที่ตนทำอยู่ก่อนแล้ว โดยไม่การสร้างอาชีพใหม่เพื่อพัฒนารายได้นอกจากอาชีพด้านการเกษตรกรรมเพียงด้านเดียว ซึ่งบางครั้งรายได้ไม่แน่นอนเพราะขึ้นอยู่กับฤดูกาล

4.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า จากการประชุมหมู่บ้านทำให้เกิดการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจของสมาชิก และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมื่อดำเนินการบริหารและจัดการกองทุนในช่วงระยะเวลาหนึ่งพบปัญหาอะไรบ้าง และมีวิธีแก้ไขปัญหายังไร และหลังจากกู้เงินกองทุนไปแล้วมีกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางใด โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ นั้นดำเนินการโดยจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน วัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้าน โดยกลุ่มคนที่เข้าร่วมเครือข่าย คือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้านผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ได้ใช้วิธีประชุมโดยแบ่งเป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อศึกษาปัญหาและความเข้าใจของแต่ละกลุ่มเพื่อให้ได้ความต้องการที่แท้จริง ซึ่งได้รับความพึงพอใจจากทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ จากการประชุมตำบล เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหมู่บ้าน โดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านจัดประชุมตำบลขึ้นเพื่อสร้างเครือข่ายเพื่อเกิดการเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ความรู้ และปัญหาการดำเนินการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้เข้าร่วมประชุมคือ ประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ในตำบลมะเริง เพื่อประชุมตำบล โดยผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสนใจและพอใจที่ได้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน และได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมตำบล ไปปรับใช้ในการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

4.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า จากการสัมภาษณ์และสังเกตตามแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (จากส่วนกลาง) จากผู้นำหมู่บ้าน ชาวบ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับปานกลาง หมู่บ้านยกย่องคนทำความดีอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ในระดับมาก สมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสหาความรู้อยู่เสมอ สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ในหมู่บ้านมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน ในหมู่บ้านมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกหมู่บ้านเป็นประจำโดยการประชุมหรือเสวนาอยู่ในระดับปานกลาง ในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ในหมู่บ้านมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ในหมู่บ้านสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้านได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในหมู่บ้าน

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง มีความสามัคคีประชาชนรักใคร่ปรองดองและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้นำหมู่บ้านเป็นคนที่มีความดีคุณธรรม ยุติธรรม การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนดำเนินตามวิถีชีวิต และทุกฝ่ายในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาเฉพาะกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะมีดังนี้

1 สรุป อภิปรายผล

1.1 สภาพทั่วไปของบ้านพระ หมู่ที่ 4

บ้านพระ หมู่ที่ 4 ตำบลมะเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ พื้นดินไม่อุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม หมู่บ้านพระ หมู่ 4 เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กซึ่งอยู่ห่างจากเมือง 7 กิโลเมตร อาณาเขตของหมู่บ้าน ทิศเหนือ จด ตำบลบ้านเกาะ ทิศใต้ จด ตำบลหนองระเวียง ทิศตะวันออก จด บ้านพระ หมู่ที่ 6 ทิศตะวันตก จด บ้านสารภี หมู่ที่ 3 ผู้เริ่มบุกเบิกก่อตั้งหมู่บ้านได้ให้ข้อมูลสืบเนื่องมาจากการตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านพระ หมู่ที่ 4 เพราะมีสองสามีภรรยา มาสร้างพระประธานถวายวัด พระประธานองค์นี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากชาวบ้านให้ความนับถือบูชา จึงได้เรียกว่าหมู่บ้านพระ ในระยะแรกที่มาทำการบุกเบิกนั้นราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่ปัจจุบันได้มาประกอบอาชีพเสริม คือ ปลูกผัก ค้าขาย เลี้ยงปลา ดูก แทนการทำงานที่ต้องใช้น้ำมาก การประกอบอาชีพของชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ในปัจจุบันบ้านพระ หมู่ที่ 4 มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 173 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 832 คน ชาย 405 คน หญิง 427 คน สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่ก่อสร้างด้วยไม้และรั้วรื้อไปด้วยพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ทั้งดอกไม้และพืชผักสวนครัวโดยสามารถใช้ประโยชน์ในการบริโภคได้วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ดำเนินไปอย่างเรียบง่าย ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันคือภาษาพื้นบ้านหรือภาษาโคราช ประเพณีที่ชาวบ้านได้สืบทอดกันมา เช่น ประเพณีประจำปีภายในหมู่บ้าน ทำบุญวันสงกรานต์และทำบุญวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา

ภายในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวกภายในหมู่บ้านมีหอกระจายข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ

ภายในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเองโดยสามารถใช้ในการอุปโภค-บริโภค ได้ตลอดปี

ในหมู่บ้านมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งอีกทั้งมีผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกันจำนวน 1 กลุ่ม คือ จัดทำดอกไม้ประดิษฐ์ ในหมู่บ้านยังมีปราชญ์ชาวบ้านอยู่หลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม กองทุนและธุรกิจชุมชน องค์การชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 การบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ ของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านพระ หมู่ที่ 4

1) การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

สรุป

เงินกองทุนหมู่บ้านได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 119 ราย เสนอโครงการขอกู้ทั้งสิ้น 69 ราย โดยคณะกรรมการกองทุนพิจารณาอนุมัติให้กู้ทั้ง 69 ราย โดยอนุมัติให้กู้งวดที่ 1 วันที่ 12 ธันวาคม 2544 จำนวน 39 ราย รวมเงินกู้ 493,000 บาท อนุมัติให้กู้งวดที่ 2 วันที่ 26 ธันวาคม 2544 จำนวน 30 ราย รวมเงินกู้ 371,000 บาท ยังคงเหลือเงินในบัญชีหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 จำนวนทั้งสิ้น 138,376.77 การกู้เงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 นำไปพัฒนาอาชีพ ประกอบอาชีพ ด้านเกษตรกรรม ค้าขาย การบริการ

การพิจารณาเงินกองทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะพิจารณาจากโครงการที่สมาชิกกองทุนผู้ขอกู้เสนอโครงการมาต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริงและนำไปเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และลดรายจ่าย และบุคคลนั้นต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะพิจารณาให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านรายหนึ่งรายใดไม่เกินสองหมื่นบาท ถ้าวงเงินเกินสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนดำเนินการประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดแต่รายหนึ่งไม่เกินห้าหมื่นบาท ซึ่งกรณีของหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มี 1 ราย

สำหรับดอกเบี้ยของเงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่ได้รับจากสมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านจะจัดสรรเพื่อดำเนินกิจการ คือ เป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการกองทุน ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาด้านสังคม ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย พัฒนาหมู่บ้าน ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และกรณีฉุกเฉิน

การใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่ได้กู้เงินจากกองทุนไปนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ทำการติดตามสมาชิกที่ขอกู้เงินทุกรายว่าที่กู้เงินกองทุนไปนั้นนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ สร้างงานหรือไม่ และทำตามวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอกู้ไว้หรือไม่อย่างไร

อภิปรายผล

จากการที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ยื่นความประสงค์ขอกู้ทั้งสิ้น 69 ราย โดยส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมที่ประกอบเป็นอาชีพหลักซึ่งราคาผลผลิตทางการเกษตรบางครั้งไม่แน่นอนอาจเนื่องมาจากขาดความรู้และทักษะการฝึกฝนในการประกอบอาชีพใหม่นอกเหนือจากการเกษตรกรรมทำให้การกู้เงินกองทุนไปนั้นยังไม่สามารถสร้างอาชีพใหม่เพื่อพัฒนารายได้ให้มากขึ้นจากเดิมได้เท่าที่ควร

2) ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

สรุป

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารและจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้ผ่านการคัดเลือกจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 โดยยึดหลักประชาธิปไตย คณะกรรมการกองทุนดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนด 1 ปี ที่ได้รับตำแหน่งให้จับฉลากออกกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนทั้งหมดในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นวาระ ให้คณะกรรมการกองทุนทั้งหมดที่มีอยู่และคณะกรรมการกองทุนจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุน ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระภายในระยะเวลา 30 วัน กรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่ได้รับเลือกอีกจะดำรงตำแหน่งสองวาระติดต่อกันมิได้

ในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 นั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้จัดทำระเบียบโดยให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีส่วนร่วมในการจัดทำและลงมติเห็นชอบกับระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนจัดทำอีกทั้งคณะกรรมการกองทุนยังจัดทำเอกสารในการขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 โดยได้รับคำปรึกษาจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองในการจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 มีจำนวนบัญชีที่จัดทำเพื่อกิจกรรมของกองทุนทั้งหมด 6 เล่ม โดยมีบัญชีลูกหนี้รายตัว บัญชีเงินสะสม บัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (1 ล้านบาท) บัญชีรายรับเงินกองทุน (1 ล้านบาท) บัญชีรายรับเงินกองทุน (เงินออม) บัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม) โดยมีพัฒนาการประจำตำบลและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 เป็นผู้แนะนำในการจัดทำบัญชี

การดำเนินการรับสมัครสมาชิคนั้น คณะกรรมการจะพิจารณาให้บุคคลใดเข้าเป็นสมาชิคนั้นบุคคลนั้นต้องยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 โดยพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 กำหนดไว้ในระเบียบของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 หรือไม่ เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิกจะแจ้งให้บุคคลนั้นชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 10 บาท ค่าหุ้นภายใน 30 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4

การฟื้นฟูสภาพการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 เช่น คาย ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน วิกลจริต ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุน นำทรัพย์สินหรือเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เป็นต้น

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้จัดทำทะเบียนสมาชิกเป็นรายบุคคลโดยยึดหลักความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ สำหรับขั้นตอนในการขอกู้เงินจากกองทุนนั้นสมาชิกที่มีความประสงค์จะกู้เงินจากกองทุนต้องเขียนโครงการที่ขอกู้เสนอต่อคณะกรรมการกองทุน โดยต้องทำสัญญาการขอกู้เงินมีบุคคลมาค้ำประกัน 2 คน โดยต้องลงลายมือชื่อที่จะยินยอมรับผิดชอบเงินที่ผู้กูรายนั้นกู้ยืมไป เมื่อคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติผู้กู้รายใด คณะกรรมการกองทุนจะทำหนังสือถึงธนาคารออมสินสาขาถนนจอมพล เพื่อทำการโอนเงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 เข้าบัญชีของสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินให้กู้ เมื่อครบกำหนดชำระสมาชิกผู้กู้เงินต้องนำเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยไปชำระที่ธนาคารออมสินแล้วนำไปเสร็จรับเงินจากธนาคาร ไปแสดงต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานการชำระเงินคืน

การส่งเสริมการใช้จ่ายเงินกู้นั้นได้รับคำแนะนำจากพัฒนาการประจำตำบลมะเริง ให้มีการจัดทำ บัญชีรายรับ-รายจ่าย ของเงินกองทุนที่สมาชิกกู้ยืมไปทำให้สามารถทราบจำนวนเงินที่สมาชิกลงทุนไปในแต่ละครั้งและจะขายผลผลิตอย่างไรจึงจะสามารถมีกำไร

การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินที่สมาชิกกู้ยืมไปจากกองทุนนั้นคณะกรรมการจะดำเนินการตรวจสอบในช่วงก่อนการพิจารณาอนุมัติเงินให้กู้และหลังจากการพิจารณาอนุมัติเงินกู้แล้วเพื่อดูว่าสมาชิกผู้กู้เงินรายนั้นนำเงินไปดำเนินการในกิจกรรมใดบ้างมีอะไรเปลี่ยนแปลงทั้งก่อนและหลังรับเงินกู้จากกองทุนแล้ว

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้ระบุจัดสรรผลประโยชน์จากเงินรายได้ทั้งหมดเต็ม 100 เปอร์เซ็นต์ โดยจะเป็นเงินทุนสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน 5 เปอร์เซ็นต์ ค่าประกันความเสี่ยง 20 เปอร์เซ็นต์ เงินเฉลี่ยคืนผู้กู้ 5 เปอร์เซ็นต์ เงินตอบแทนคณะกรรมการ 15 เปอร์เซ็นต์ เงินเพื่อศึกษาและพัฒนาอาชีพ 10 เปอร์เซ็นต์ เงินสมทบ 15 เปอร์เซ็นต์ เงินค่าสวัสดิ

การแก้ไขสมาชิก 5 เปอร์เซ็นต์ เงินสาธารณะประโยชน์ 10 เปอร์เซ็นต์ เงินส่งเสริมกีฬาเยาวชนในหมู่บ้าน 5 เปอร์เซ็นต์ เงินอื่นๆ ตามมติคณะกรรมการ 10 เปอร์เซ็นต์

อภิปรายผล

โครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นโครงการที่ใหม่สำหรับชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 ทำให้ขาดประสบการณ์ในการบริหารและจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ถึงแม้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 นั้นจะมีประสบการณ์มาบ้างแล้วแต่รูปแบบในการบริหารและการจัดการนั้นแตกต่างกันพอสมควรปัญหาที่ผู้ทำวิจัยพบ คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำระเบียบเพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติร่วมกันภายในหมู่บ้าน ระเบียบบางข้อยังขาดความรัดกุมและไม่ชัดเจนอีกทั้งระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ก่อนข้างจะมีปัญหาในการจัดทำบัญชี อาจสืบเนื่องมาจากแต่ละครั้ง ที่มีการอบรมการทำบัญชีให้กับคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน โดยแต่ละหน่วยงานที่มาอบรมการทำบัญชีสอนวิธีการจัดทำบัญชีที่ไม่เหมือนกันทำให้เกิดความสับสนในการจัดทำ โดยไม่รู้ว่าจะยึดหลักของหน่วยงานใดในการจัดทำบัญชีอีกทั้งเวลาในการอบรมน้อยมากทั้งที่เป็นเรื่องสำคัญจึงทำให้ได้รับความรู้ไม่มากเท่าที่ควร แต่ได้รับการแก้ไขปัญหาโดยพัฒนาการประจำตำบลมะเรียงและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้แนะนำในการจัดทำบัญชีต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในการจัดทำบัญชีได้ในระดับหนึ่ง อีกหนึ่งปัญหาที่ผู้ทำวิจัยพบ คือ ในการบริหารและจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 คือ การขาดความเข้าใจในการจัดทำรายงานผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 โดยเป็นผลให้สมาชิกกองทุน หมู่บ้านไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตนเองอย่างชัดเจน

3) การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง
การสร้างศักยภาพของตนเองและการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

สรุป

จากการเรียนรู้ในการดำเนินการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ของทั้งสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำระเบียบการจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน การจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและกิจกรรมต่างๆ ในการรับสมัครสมาชิกรวมไปถึงขั้นตอนต่างๆ ในการขอกู้ การคัดเลือกผู้กู้ การโอนเงินกู้ และการรับชำระหนี้ อีกทั้งเกิดกระบวนการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 นั้นเกิดจากการประชุมหมู่บ้านของบ้านพระ หมู่ที่ 4 ในการที่จะร่วมกันแก้ปัญหาภายในชุมชนของตนเอง อีกทั้งแสดงถึงการพึ่งพาตนเองได้ของสมาชิกในการกู้เงินไปประกอบอาชีพ

ของสมาชิกในกองทุนหมู่บ้านนั้น สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่นำเงินไปดำเนินการด้านเกษตรกรรมโดยการจ้างแรงงานในการดำเนินงาน จ้างบุคคลภายในหมู่บ้านซึ่งสมาชิกที่กู้เงินกองทุนไปนั้นสามารถที่จะเลี้ยงตัวเองได้และมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น โดยไม่ต้องกู้เงินนอกระบบมาลงทุนเมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคจากการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่ทำก็นำปัญหานั้นมาปรึกษากับผู้ที่มีประสบการณ์ที่มากกว่าหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการดำเนินการทำให้สามารถนำมาปรับใช้ให้กิจการของตนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้สูงสุด จากการแก้ปัญหาของตนเองทำให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สูงขึ้น

อภิปรายผล

เนื่องจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพเพื่อพัฒนารายได้นั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ดังจะเห็นได้จากสมาชิกที่กู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่นำไปสร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพ ดังนั้นสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์จากการทำการเกษตรเนื่องจากสมาชิกประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของสมาชิกที่สามารถเลี้ยงตนเองได้จากอาชีพเกษตรกรรม เมื่อสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านพบปัญหาในการทำการเกษตรกรรมก็จะปรึกษากับสมาชิกที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกัน โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการเพาะปลูกกันและกันซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้และคิดริเริ่มแก้ปัญหาของตนเองของสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 อันจะเป็นผลให้เกิดการสร้างศักยภาพของตนเอง ของสมาชิกผู้กู้เงินของกองทุนได้

4) เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

สรุป

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนนั้น สำหรับกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ในช่วงระยะเวลาแรกที่มีโครงการได้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านโดยการใช้หอกระจายข่าวในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยการประชาสัมพันธ์บอกรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายในการจัดตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกกองทุน และการเขียนโครงการในการที่สมาชิกมีความประสงค์จะขอกู้เงินโดยทำการประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนการจัดตั้งกองทุนและหลังจากการจัดตั้งแล้วโดยการประชาสัมพันธ์นั้นชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึง

โดยได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านให้แก่ชาวบ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยดำเนินการประชุมชี้แจง 1 ครั้งต่อเดือน โดยมีพัฒนาการประจำตำบลละเรียงเป็นผู้ให้คำอธิบายและเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารและจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน

จากการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้พิจารณาอนุมัติเงินกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกกู้ยืมทั้งสิ้น 69 ราย โดยนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เป็นเงินทั้งสิ้น 864,000 บาท โดยสมาชิกได้ยื่นความประสงค์ขอกู้เงินจากกองทุนเพื่อไปดำเนินการตามที่ยื่นความประสงค์ไว้

อภิปราย

จากการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้อนุมัติให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ที่ยื่นโครงการขอกู้เงินจากกองทุนจำนวน 69 ราย โดยมีผู้ยื่นกู้ทั้งหมด 69 ราย ได้รับพิจารณาทั้งหมด แต่ยังนับว่ามีผู้กู้จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนที่มีถึง 173 ครัวเรือน อาจสืบเนื่องมาจากชาวบ้านไม่อยากมีหนี้สิน

สำหรับกรณีของสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทั้ง 69 ราย ได้นำเงินที่ขอกู้ไปดำเนินการตามที่ได้ยื่นโครงการขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยเงินที่ขอกู้ไปนั้นไปดำเนินการในการจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านซึ่งราษฎรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปซึ่งถือว่าการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน

5) ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

สรุป

ในกรณีศึกษาของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ผู้ทำวิจัย พบว่า ในชุมชนมีการสร้างเครือข่ายกันระหว่างชุมชนของตนเองในรูปแบบของการประชุมชมหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งทำให้เข้าใจเกี่ยวกับโครงการของกองทุนหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เข้าร่วมมีความสนใจในโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยเล็งเห็นประโยชน์ในการที่มีกองทุนหมู่บ้านนั้นทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และลดปัญหาการกู้เงินนอกระบบซึ่งมีดอกเบี้ยสูง อีกทั้งทำให้ชาวบ้านสามารถทราบถึงปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนของตนเอง โดยการดำเนินการดังกล่าวได้รับการแนะนำโดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้พิจารณาให้สมาชิกกู้ยืมไปทั้งสิ้น 69 ราย โดยสมาชิกทั้งหมดได้นำเงินกู้ไปประกอบกิจการตามที่ไต่ขึ้นขอกู้กับคณะกรรมการกองทุนไว้ ซึ่งแสดงถึงการที่สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นสามารถเลี้ยงครอบครัวตนเองได้

อภิปรายผล

อาจเนื่องมาจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอนทำให้ไม่เพียงพอในการใช้จ่ายภายในครอบครัว จากการที่มีโครงการกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิกกองทุนสามารถกู้ยืมไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ซึ่งสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเนื่องจากอาชีพหลักคือรับจ้างทั่วไปเมื่อกู้เงินจากกองทุนไปแล้วทำให้สมาชิกไม่ทราบว่าจะนำไปดำเนินการอะไร เนื่องจากยังขาดความรู้ในการประกอบอาชีพใหม่ อีกทั้งระยะเวลาในการชำระคืนเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านเพียง 1 ปี ทำให้ศักยภาพความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ไม่ดีเท่าที่ควร

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย พบว่า เกิดจากการขาดการหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลักที่ทำอยู่ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย สมาชิกกองทุนสามารถที่จะกู้ยืมเงินจากเงินกองทุนหมู่บ้านเพื่อ ไปประกอบอาชีพเสริมได้ทำให้เงินกองทุนหมู่บ้านเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของโครงการกองทุนหมู่บ้าน

1.3 ปัจจัยด้านบวก และด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สรุปปัจจัยด้านบวก

กรณีศึกษาของกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ผู้ทำวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน คือ เป็นการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ ถดรายจ่าย และเพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอได้ให้การสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน คือ ชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 สมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุน ในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 และหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกันและต่างตำบล ยังก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งบุคคลในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้านเกิดความสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกันโดยจะเห็นได้จากการนำเงินที่ได้จากการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา ด้านสังคม

ปัจจัยที่มีผลในทางบวกอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ สมาชิกกองทุนที่กู้เงินไปประกอบอาชีพ สมาชิกเกิดการเรียนรู้ในการบริหารและจัดการกับเงินที่กู้ไปให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด โดยผู้กู้ก็ต้องรับภาระอัตราดอกเบี้ยสูงอีกทั้งสมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมโดยได้ดำเนินการในเขตพื้นที่ของบ้านพระ หมู่ที่ 4 จำนวนแรงงานที่สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านได้จ้างแรงงานภายในหมู่บ้านถือว่าการสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้บุคคลภายในหมู่บ้านเดียวกันมีงานทำ โดยไม่ต้องอพยพแรงงานเพื่อไปหางานทำภายนอกหมู่บ้าน อีกตัวอย่างคือ รัฐบาลได้จัดให้มีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเพื่อดำเนินการจัดการและการประเมินโครงการโดยเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนา และติดตามประเมินผลตลอดจนวิจัการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปปัจจัยด้านลบ

จากกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ผู้ทำวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน คือ การขาดความร่วมมือของสมาชิกกองทุนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบางส่วน อีกทั้งความไม่เข้าใจในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและความไม่ชัดเจนของระเบียบกองทุนบางข้อ สำหรับการกู้เงินของสมาชิกที่ได้รับอนุมัตินั้นนำไปประกอบอาชีพหลักที่ตนเองทำอยู่ โดยไม่มีการสร้างอาชีพใหม่เพื่อพัฒนารายได้นอกเหนือจากอาชีพด้านเกษตรกรรมเพียงด้านเดียว ซึ่งบางครั้งรายได้ไม่แน่นอนเพราะขึ้นอยู่กับฤดูกาล

จากกรณีศึกษาหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ผู้ทำวิจัย พบว่า เนื่องจากไม่มั่นใจในศักยภาพของตนเองในการชำระคืน เป็นผลให้สมาชิกไม่ยื่นความประสงค์ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

อภิปรายผลปัจจัยด้านบวก

เนื่องมาจากกองทุนหมู่บ้านเป็น โครงการใหม่เป็นโครงการที่ชาวบ้านในชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ ทำให้การบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านในระยะเริ่มแรกพบปัญหาพอสมควร แต่จากการดำเนินการไประยะหนึ่งปัจจัยด้านบวกที่พบ คือ ผลตอบรับของชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นไปด้วยดี เหตุผลเพราะมีการกระตุ้นเศรษฐกิจ กระจายรายได้ และมีการสร้างงานภายในหมู่บ้านให้เพิ่มขึ้นอีกทั้งแสดงถึงความร่วมมือร่วมใจในการจัดบริหารกองทุนของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพโดยการจัดประชุมรวมทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเมื่อพบปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านก็สามารถที่จะหาวิธีแก้ไขด้วยวิธีการร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

สรุปปัจจัยด้านลบ

ผู้ทำวิจัย พบว่า สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบางส่วนขาดความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมรวมไปถึงการขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบ ซึ่งระเบียบบางข้อของกองทุนหมู่บ้านยัง

ไม่ชัดเจนและที่พบ คือ ในกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านการขอกู้เงินกองทุนไปประกอบอาชีพหลักโดยการทำการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ซึ่งรายได้ไม่แน่นอนสมาชิกกองทุนควรหาอาชีพเสริมรองรับ ช่วงเวลาที่คณะกรรมการอนุมัติเงินให้กู้ยืมนั้นยังไม่ตรงกับฤดูกาลเพาะปลูก

1.4 การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และทำให้เกิดการเชื่อมโยงภายในและระหว่างหมู่บ้าน ตำบล

สรุป

กรณีศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ทำให้เกิดความเชื่อมโยงภายใน และระหว่างหมู่บ้าน ตำบลของหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ผู้ทำวิจัย พบว่า การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้านพระ หมู่ที่ 4 เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาลำดับนั้นด้วยตนเองจากการประชุมหมู่บ้านทำให้เกิดการเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจของสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมื่อดำเนินการบริหารและจัดการกองทุนไปช่วงระยะเวลาหนึ่งพบปัญหาอะไรบ้าง และมีวิธีแก้ไขปัญหายังไร และหลังจากกู้เงินกองทุนไปแล้วมีกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางใด โดยการสร้างเครือข่ายการรู้นั้นดำเนินการจัดโดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน วัดดุประสงค์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้านโดยกลุ่มคนที่เข้าร่วมเครือข่ายคือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชาวบ้านผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ได้ใช้วิธีประชุมโดยแบ่งเป็นกลุ่มปะปนกันทั้งสมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุนเพื่อศึกษาปัญหาและความเข้าใจของแต่ละกลุ่มเพื่อให้ได้ความต้องการที่แท้จริงซึ่งได้รับความพึงพอใจจากทุกฝ่ายที่ได้ร่วมกิจกรรมนี้ จากการประชุมตำบล พบว่า เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างหมู่บ้านโดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านได้จัดประชุมตำบลขึ้นเพื่อสร้างเครือข่ายเพื่อเกิดการเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ความรู้ และปัญหาการดำเนินการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้เข้าร่วมประชุม คือ ประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ในตำบลมะเริง เพื่อประชุมตำบลโดยผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสนใจและพอใจที่ได้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน และได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมตำบลไปปรับใช้ในการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

อภิปรายผล

จากกรณีศึกษาผู้ทำวิจัย พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันภายในหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นของบุคคล

อันเป็นการจัดความขัดแย้งและลดปัญหาความเข้าใจผิดซึ่งกันและกันทำให้ผู้เข้าร่วมประชาคม ได้แสดงความคิดเห็นในเวลาเดียวกัน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระ โดยนำความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนกันภายในหมู่บ้านมากำหนดปัญหาที่เกิดขึ้น และคิดวิธีแก้ไขปัญหานั้นร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และทำให้เกิดความรักและความสามัคคีภายในหมู่บ้านและตำบล

1.5 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สรุป

พบว่า จากการสัมภาษณ์และสังเกตชุมชนบ้านพระ หมู่ที่ 4 เกิดความสามัคคีในระดับปานกลาง สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับปานกลาง ชุมชนยกย่องคนทำความดีอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากมถึง สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการประชุมหรือเสวนา ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็กสตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรมยุติธรรม ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

2) สรุปตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชนตามทัศนะของประชาชนบ้านพระ หมู่ที่ 4

สรุป

พบว่า จากการสังเกต สมาชิกในชุมชนเกิดความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการรวมตัวกันตั้งองค์กรประชาชน สมาชิกในชุมชนมีอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ชุมชนมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนชรา เด็ก ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น

อภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของบ้านพระ หมู่ที่ 4 ถึงความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะคติของชาวบ้านผู้ทำวิจัย พบว่าชาวบ้านบางส่วนยังขาดความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆทำให้การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนบ้านพระ หมู่ที่ 4 สัดส่วนการประเมินชุมชนว่าชุมชนเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับกองทุน

1) การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญบางข้อยังไม่ชัดเจน และรัดกุมทำให้การตีความในการบริหารงานและการจัดการเงินคลาดเคลื่อนการดำเนินการแก้ไข โดยการประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข ระเบียบกองทุนหมู่บ้านเพิ่มเติม

2) การกำหนดระยะเวลาการกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดควรให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์การกู้เงิน

3) วงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกิน 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นรายๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการบริการสาธารณะ

2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

1) ควรให้ความรู้แก่คณะกรรมการกองทุนในหมู่บ้านในด้านการบริหารและจัดการเงินกองทุนให้มีประสิทธิภาพ สืบเนื่องมาจากโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็น โครงการใหม่ทำให้คณะกรรมการกองทุนขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหาร รวมไปถึงการขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีซึ่งค่อนข้างซับซ้อนเนื่องจากไม่มีความรู้ในเรื่องนี้มาก่อน อีกทั้งหน่วยงานมาให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีให้แก่คณะกรรมการกองทุนผู้ที่มีหน้าที่ในการทำบัญชีนั้นมีหลายหน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานถ่ายทอดวิธีการจัดทำไม่เหมือนกันทำให้คณะกรรมการกองทุนผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีเกิดความสับสน ดังนั้นสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้โดยการจัดอบรมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการบริหารและจัดการเงินกองทุนอีกทั้งให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบและรูปแบบเดียวกันทุกกองทุนหมู่บ้าน

2) ในการอนุมัติเงินให้กู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการตรวจสอบผู้ขอกู้เงินกองทุนที่ยื่นโครงการมาโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ โครงการที่ขอกู้มาอีกทั้งคณะกรรมการกองทุนต้องดำเนินการตรวจสอบ การใช้เงินกู้ของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนให้นำไปใช้ถูกกับวัตถุประสงค์โดยตรวจสอบทั้งก่อนและหลังการพิจารณาให้กู้เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมที่ผู้กู้นั้นนำเงินกู้นำไปดำเนินการ โดยต้องทำการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอนเพื่อป้องกันการนำเงินกู้นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1) การนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการของสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4 สมาชิกผู้กู้เงินส่วนใหญ่นำไปประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ซึ่งทำเป็นอาชีพหลักซึ่งบางครั้งรายได้จากการขายผลผลิตไม่แน่นอน อีกทั้งเกิดปัญหาวางงานในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวทำให้สมาชิกกองทุนเกิดการว่างงาน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาคือ การหาอาชีพเสริม เพื่อพัฒนาอาชีพ และเพิ่มรายได้ นอกจากการขายผลผลิตด้านการเกษตรโดยสามารถกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการได้

2) ควรมีการรวมกลุ่มกันสำหรับสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน แล้วนำไปดำเนินกิจกรรมที่เหมือนกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และปัญหาในการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนด้วยกัน เพื่อนำไปปรับใช้กับกิจกรรมที่ตนเองดำเนินการอยู่

2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีบัณฑิตกองทุนเข้าไปในหมู่บ้าน

1) จากการมีบัณฑิตกองทุนที่เข้าไปปฏิบัติงานควรให้มีความรู้ในการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านให้กับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านทุกคน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับนั้นแนะนำแก่คณะกรรมการกองทุนผู้รับผิดชอบ ในการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านที่บัณฑิตกองทุนรับผิดชอบอยู่ให้สามารถทำบัญชีได้ถูกต้อง สืบเนื่องมาจากบัณฑิตกองทุนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการทำบัญชีทำให้ไม่สามารถให้คำปรึกษา และคำแนะนำในการจัดทำบัญชีของหมู่บ้านที่บัณฑิตรับผิดชอบอยู่ได้

2) จากการที่มีบัณฑิตกองทุนเข้าไปปฏิบัติงานภายในหมู่บ้าน เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผล โครงการกองทุนหมู่บ้านควรมีการอบรมให้มีความรู้ก่อนการเข้าไปปฏิบัติงานจริงในหมู่บ้าน เนื่องจากระยะเวลาในการอบรมสั้นเกินไปเป็นผลให้บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้รับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของบัณฑิตไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

2.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าหรือการวิจัยต่อไป

1) ควรทำการศึกษาในเรื่องปัญหาของสมาชิกซึ่งกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน โครงการกองทุนหมู่บ้าน การกู้เงินนอกระบบ เพื่อนำไปประกอบอาชีพหลักโดยหาสาเหตุของการกู้เงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพอื่น โดยไม่มีเงินลงทุนที่เป็นส่วนของตนเองเพื่อนำไปประกอบอาชีพ

2) ควรทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องความเจริญเติบโตของกองทุนหมู่บ้านเมื่อได้มีการดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง โดยใช้วิธีประมวลผลจากการชำระเงินคืนของสมาชิกกองทุนเมื่อครบกำหนดชำระคืนโดยเก็บข้อมูลในทุกปีที่มีการขอกู้และชำระเงินกองทุนคืนว่าเป็นไปในทิศทางใด โดยเงิน

จากกองทุนหมู่บ้านสามารถที่จะแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ของหมู่บ้าน
มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาชุมชน, สำนักงาน. 2544. 20 คำถาม 20 คำตอบ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ.

กรมพัฒนาชุมชน, สำนักงาน. 2545. ปู่จ๋า วิถีชาวนา กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท. กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4. 2544. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4. นครราชสีมา

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4. 2544. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อม กองทุนหมู่บ้านพระ หมู่ที่ 4. นครราชสีมา

คณะทำงานเพื่อเพิ่มสัมฤทธิ์ผลการนิเทศงานนักศึกษาตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นครราชสีมา. 2544. คู่มือการจัดเก็บ บร. 1-12. นครราชสีมา

ภาวิณีเยี เจริญยัง. 2545. “บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน ตัวอย่างที่ต้องฟันฝ่า”. มติชน. 31 มกราคม 2545, หน้า 12

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษา : หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา

วีรวิทย์ วิวัฒนวานิช. 2542. แนวทางการปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาล ปีที่ 94 (มิถุนายน). กรุงเทพฯ

ศูนย์ประชาสัมพันธ์กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฯ: อีกบริบทหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยงานเพื่อบ้านเมือง. มติชน 4 มกราคม 2545, หน้า 18

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. ชุติวารสารนิพนธ์. นนทบุรี

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. ชุติวารการวิจัยชุมชน. นนทบุรี

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. ชุติวารการประเมินเพื่อพัฒนา. นนทบุรี

